

ju.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till
ju.L5@regeringskansliet.se. Ange diarienummer Ju2025/

Talita

Remissvar avseende utredningen Ett nytt brott och andra åtgärder mot
människohandel (SOU 2025:119)

1 Ny formulering av människohandelsparagrafen m m

Talita delar utredningens uppfattning att lagstiftningen lett till inskränkta och ibland t o m felaktiga tolkningar hos domstolar, åklagare och polis. Talita välkomnar den av utredningen föreslagna formuleringen som är tydligare än den nuvarande och kan antas leda till mer riktiga domar och beslut.

Talita har emellertid några synpunkter på den närmare utformningen av paragrafens text liksom formuleringar i specialmotiveringen.

- a) Talita delar 2014 års människohandelsutrednings uppfattning att det för straffansvar borde vara tillräckligt att gärningspersonen, i förhållande till exploateringssyftet, agerat med insikts- eller likgiltighets uppsåt. Den utredningen föreslog därför att straffbestämmelsen om människohandel skulle ändras på så sätt att det skulle vara tillräckligt att det otillbörliga medlet (tvång etc.) skett ”med uppsåt” att exploatera en annan person (i stället för ”i syfte”). Talitas uppfattning är att en sådan ändring skulle åstadkomma att brottet kom mer i samklang med övriga brottsbalksbrott; särlösningar i vad gäller uppsåt bör undvikas. Det kan knappast bli fråga om en större utvidgning av gärningsmannskapet i praktiken.
- b) Talita menar också att formuleringen av inledningen till listan över former för utnyttjande är olycklig och kan leda till att domstolarna – trots uttalanden i förarbeten – dels menar att den är uttömmande, dels tolkar den snävt. Talita menar att lokutionen ”ska avse” signalerar en icke önskvärd snävhet, utan förordar i stället en formulering ”kan avse” eller, i vart fall, ”avser”.
- c) Talita finner också att en formulering som återfinns både i den allmänna motiveringen och i paragrafens specialmotivering är olycklig; exploateringssyftena skall omfatta ”situationer av allvarlig karaktär som innebär någon typ av kränkning av den utsatta personens människovärde”. Erfarenheten från rättspraxis visar att domstolarna kommit att lägga avgörande vikt vid formuleringar av detta slag från förarbetena och rentav

tillerkänt dem ställning som extra rekvisit. Uttrycket ”kränkning av människovärde” är dels oprecist, dels väldigt starkt. Uttrycket torde kunna ersättas av, t ex, det något svagare ”angrepp på integritet” vilket också skulle rimma bättre med det fortsatta resonemanget i den följande texten.

2 Jämställdhetsmyndighetens roll

Talita vill understryka regionkoordinatorernas roll. Det bör finnas regionkoordinatorer över hela landet. Den finansieringsmodell som växt fram framstår som säregen. Talitas uppfattning är att koordinatorena bör finansieras stabilt och centralt, förslagsvis genom Jämställdhetsmyndigheten. Samtidigt vill Talita framhålla, att det är viktigt att koordinatorena även i fortsättningen arbetar praktiskt och operativt med reella ärenden. Det behövs. Verksamheten bör inte övergå till att bli en strategisk utvecklings-och utbildningsfunktion bland övriga.

3 Hjälp och stöd till brottsoffer

Talita välkomnar en kartläggning av tillgången till boendeinsatser (inklusive skyddat boende) för brottsoffer för människohandel. En sådan kartläggning bör omfatta alla typer av boenden som tillhandahålls, inte bara genom socialtjänsten utan även i vad mån Migrationsverkets boenden utnyttjas för ändamålet. Det bör även utvärderas i vad mån Migrationsverkets boenden är lämpliga för brottsoffer, särskilt offer för människohandel.

Talita vill påpeka att såväl EU-direktivet som Europarådskonventionen uppmanar staterna att ge tillfälliga uppehållstillstånd inte bara till de offer för människohandel som väljer att samarbeta med brottsutredande myndigheter (utlänningslagen 5 kap 15 §) utan även till dem som behöver det för återhämtning eller av andra skäl. Talitas bestämda uppfattning är att Sverige bör ansluta sig till en sådan ordning, vanlig i många europeiska länder.

Talita delar och vill bekräfta utredningens farhågor (sid 323, 324), att offer för människohandel ofta hanteras för migrationsrättsliga överträdelser, t ex genom omedelbar avvisning, utan att det uppmärksammas att de är eller kan vara utsatta för människohandelsbrott. Talita har haft kontakt med många brottsoffer för prostitution och människohandel inne på förvaret, senast i början av 2026. Skadan som sker när våldsutsatta personer frihetsberövas i stället för att bemötas som brottsoffer är stor. Motivationen hos den brottsutsatte att samarbeta med polis sjunker, liksom förtroendet för svenska myndigheter och aktörer generellt. Där så sker, uppstår inte bara en situation för brottsoffret, men Sverige kan också komma att bryta mot såväl EU-direktivet som anti-traffickingkonventionen, bland annat reglerna om att inte bestraffa förseelser som ett brottsoffer tvingats begå, och, i förlängningen, den Europeiska konventionen om mänskliga rättigheter.

I anslutning här vill Talita understryka att om förslaget om krav på svenskt medborgarskap för kvalificering för försörjningsstöd enligt 12 kap 1 § socialtjänstlagen, införs så som föreslagits i utredningen *Kvalificering till socialförsäkring och ekonomiskt bistånd för vissa grupper SOU 2025:53* kommer Sverige inte längre att uppfylla EU-direktivets och Europarådskonventionens krav på omhändertagande av brottsoffer för människohandel (sid 246). Visserligen ska, enligt förslaget, vissa grupper likställas med svenska medborgare och

kvalificeras för försörjningsstöd, men personer med tillfälligt uppehållstillstånd enligt 5 kap 15 § utlänningslagen – det vill säga offer för människohandel – finns inte bland dem. Denna grupp har inte heller tillgång till rätt till bistånd enligt lag (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. Det betyder att det enda bistånd för försörjning ett brottsoffer kan påräkna torde vara bistånd enligt socialtjänstlagen 11 kap 1 §, det vill säga mat och boende, men inget försörjningsstöd i övrigt. (Det ska nämnas att kommunerna och regionerna enligt 17 § förordningen 2017:193 om statlig ersättning för asylsökande m fl har rätt till ersättning för bistånd till denna grupp enligt såväl 11 kap som 12 kap socialtjänstlagen, som för skolgång, hälsovård m m.). För att undvika en sådan situation bör gruppen brottsoffer för människohandel undantas från kvalificeringskravet, alternativt dess ekonomiska situation regleras på annat sätt än genom socialtjänsten. Det skall påpekas, att det erfarenhetsmässigt knappast alls förekommit ”falska” trafficking-offer, alltså personer som genom att lögnaktigt uppge sig varit utsatta för människohandel velat tillskansa sig fördelar.

Talita delar uppfattningen att det ekonomiska stödet till civilsamhället framstår som otillräckligt (sid 288–289). Talita välkomnar förslaget om förstärkt stöd så som framgår av utredningen. Talita menar vidare att finansieringen av Nationella Stödprogrammet dels är uppenbart otillräcklig sett till behovet, dels är vanskelig eftersom den sker på årsbasis och därför omöjliggör ett långsiktigt arbete.

4 Nationell rapportör och övrig samordning

Talita välkomnar inrättandet av en nationell, oberoende rapportör i enlighet med kraven i EU-direktivet och anti-traffickingkonventionen (i stället för som nu, polismyndigheten) men vill samtidigt understryka den höga kvalitet som präglar polisens rapporter och att det är viktigt att den eller de som kommer att sammanställa rapporterna får tillgång till bl a uppgifter från polisen. Detta kan lösas genom att, t ex, polisens rapportering kvarstår i vad gäller rätts- och polisväsendet och tillförs som en del av den vidare, slutliga rapporten. Talita konstaterar att Institutet för mänskliga rättigheter uppfyller de krav som kan ställas på oberoende m m, men också att uppgiftens sakinhåll blir ny för institutet liksom de involverade aktörerna i många stycken är obekanta. Risken är därför att institutets rapport – till skillnad från polisens – blir teoretisk och akademisk på ett sätt som inte är fördelaktigt. Institutet bör därför åläggas att inför färdigställandet ha grundläggande kontakter med aktörer inom området med ingående kännedom om konkreta arbetsuppgifter, däribland också med civilsamhället.